

Sygn. akt: III AUa 179/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Aleksandra Słota

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2013 r. w Łodzi

skargi K. S.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 września 2012 roku, sygn. akt III AUa 209/12,

w sprawie **K. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku z dnia 19 grudnia 2011 roku, sygn. akt VI U 1355/11;

zmienia wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 września 2012 roku w ten sposób, że zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznaje K. S. prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku oraz zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P. na rzecz K. S. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt III AUa 179/13

UZASADNIENIE

Dnia 14 stycznia 2012 r. K. S. złożyła skargę o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z 19 grudnia 2011 r., sygn. akt VI U 1355/11 oraz Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 13 września 2012 r., sygn. akt III AUa 209/12. Jako podstawę skargi wskazała art. 401¹ k.p.c. przywołując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r.. Wniosła o wznowienie w/w postępowań, wypłatę należnych świadczeń wraz z odsetkami za zwłokę od 1 października 2011 r. i przywrócenie wypłaty emerytury.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wskazał, że uznaje jej zasadność, gdy chodzi o okres od ogłoszenia w/w wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw. Odnośnie okresu wcześniejszego wnosi o jej nieuwzględnienie,

bowiem wyrok Trybunału wchodzi w życie z chwilą jego ogłoszenia w dzienniku urzędowym i nie ma podstaw do jego stosowania przed tą datą. Dopiero z tą chwilą następuje utrata mocy obowiązywania zakwestionowanego przepisu.

Sąd Apelacyjny ustalił co następuje:

Decyzją z dnia 9 kwietnia 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. przyznał K. S., poczynając od 1 marca 2009 r., emeryturę wcześniejszą. Następnie decyzją z dnia 2 września 2010 r. przyznał jej emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, począwszy od 1 czerwca 2010 r. i podjął wypłatę świadczenia. Skarżąca pozostawała w zatrudnieniu w Regionalnej Izbie Obrachunkowej w W..

Następnie decyzją z dnia 19 września 2011 r. organ rentowy zawiesił wypłatę emerytury, powołując się na fakt, że ubezpieczona kontynuuje zatrudnienie u pracodawcy, u którego była zatrudniona bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy w Płocku w sprawie o sygn. VI U 1355/11 wyrokiem z 19 grudnia 2011 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej od powyższej decyzji. W uzasadnieniu wskazał, że bezspornym jest, iż odwołująca w dacie nabycia prawa do emerytury pozostawała w zatrudnieniu w Regionalnej (...)w W. i pracowała tam do dnia 30 września 2011 r. Ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy i finansach oraz niektórych innych ustaw dodano do ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Na mocy art. 28 ustawy nowelizującej zasadę tą stosuje się do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy poczynając od dnia 1 października 2011 r. Ubezpieczona nabyła prawo do emerytury przed nowelizacją, kontynuuje zatrudnienie u pracodawcy, u którego pracowała przed emeryturą, nie rozwiązała tego stosunku pracy zatem na mocy art. 103a ustawy emerytalnej w zw. z art. 28 ustawy nowelizującej jej świadczenie poczynając od 1 października 2011 r. podlega zawieszeniu. Jednocześnie rozstrzygnięcie to nie narusza jej praw nabytych, ubezpieczonej nie pozbawiono bowiem prawa do emerytury a jedynie zawieszono jej wypłatę. Konkludując Sąd Okręgowy uznał zaskarżoną decyzję ZUS za prawidłową.

Ubezpieczona od powyższego wyroku Sądu Okręgowego złożyła apelację, w której wskazała, że doszło do naruszenia jej praw nabytych, bowiem nabyła nie tylko prawo do emerytury ale i do jej wypłaty. Wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i nakazanie podjęcia wypłaty emerytury .

Sąd Apelacyjny w Łodzi, wyrokiem z 13 września 2012 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 209/12 oddalił apelację.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie o sygn. K 2/12 Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ów został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 2012 r. pod poz. 1285 w dniu 22 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna, prowadzi do wznowienia postępowania i wydania wyroku reformatoryjnego.

Jako podstawę skargi K. S. wskazała art. 401¹ k.p.c. i przywołała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. Zgodnie z w/w przepisem można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Na mocy w/w wyroku Trybunału Konstytucyjnego art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z zm.) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał uznał, iż rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, iż osoby, które skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego. Aby nadal po 1 października 2011 r. pobierać emeryturę musiały bowiem rozwiązać stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą. Tymczasem, gdyby w momencie przechodzenia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to być może ich decyzja byłaby inna, tzn. nie składałyby wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie, bowiem korzystniejsze byłoby bowiem dla nich osiągnięcie dochodu ze stosunku pracy niż pobieranie niższej emerytury. Trybunał uznał, że treść ryzyka emerytalnego, w określeniu której ustawodawca ma swobodę, nie powinna być zmieniana w stosunku do osób, które już nabyły i zrealizowały prawo do emerytury, a takie działanie stoi w sprzeczności z zasadą ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, co miało miejsce 22 listopada 2012 r., utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Ponieważ ubezpieczona prawo do emerytury nabyła w dniu 1 marca 2009 r., a więc w okresie wskazanym przez Trybunał, przepisy nakazujące zawieszenie wypłaty jej świadczenia w związku z kontynuacją zatrudnienia, nie mają wobec niej zastosowania. Została zatem spełniona przesłanka, o której mowa w art. 401¹ k.p.c., co uzasadniało wznowienie postępowania.

Kwestią do rozstrzygnięcia w ramach wznowionego postępowania apelacyjnego było to czy wobec przedmiotowego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, ubezpieczona miała prawo do wypłaty zawieszonoego świadczenia za okres od momentu wydania decyzji w tym zakresie przez ZUS do chwili ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw tj. za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. Jawi się tu bowiem pytanie czy przepis wyeliminowany mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie obowiązuje w systemie prawnym od samego początku, czy dopiero od chwili publikacji tego wyroku. To ostatnie stanowisko zajął organ rentowy w odpowiedzi na skargę o wznowienie.

Zgodnie z art. 190 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, orzeczenia w sprawach wymienionych w art. 188 Konstytucji (min. w kwestii zgodności ustaw z Konstytucją) podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony, a orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, chyba, że Trybunał Konstytucyjny określił inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie stoi na stanowisku, że co do zasady orzeczenia Trybunału mają moc wsteczną (są skuteczne *ex tunc*). Stanowisko to zakłada, że orzeczenie Trybunału usuwa zakwestionowaną normę prawną w zasadzie od chwili jej wejścia do systemu prawnego, lecz najwcześniej od chwili wejścia w życie Konstytucji. Pogląd ten prowadzi do powstania fikcji prawnej, że danej normy nigdy w systemie prawnym nie było, co umożliwia wzruszenie czynności dokonanych na jej podstawie. Szczegółową analizę argumentów przemawiających za tą koncepcją przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 maja 2009 r. (I CSK 379/08 OSNC 2009/12/172) i Sąd Apelacyjny ją podzielił. Sąd Najwyższy, opierając się na wykładni funkcjonalnej i uwzględniając pozycję ustrojową Trybunału wskazał m.in., że Trybunał orzeka o niezgodności ustawy z Konstytucją, ale niezgodność ta nie istnieje wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał, lecz występuje również wcześniej. Zatem znaczenie nie ma to kiedy badanie zgodności konstytucyjnej ma miejsce lecz to kiedy w systemie prawnym pojawiła się norma prawna niższego rzędu niezgodna z normą prawną nadrzędną. Dodatkowo Sąd wskazał, że jedynie przyjęcie skuteczności orzeczenia *ex tunc* pozwala zapewnić odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie aktu normatywnego sprzecznego z Konstytucją, co gwarantuje

art. 77 Konstytucji. W przeciwnym razie mimo posiadania orzeczenia Trybunału o niekonstytucyjności danego przepisu nie byłoby możliwości udowodnienia, iż działanie wyrządzające szkodę było bezprawne, ponieważ trudno uznać za bezprawne uchwalenie prawidłowej normy prawnej, uważanej za nieprawidłową dopiero od chwili wydania orzeczenia Trybunału. Przyjęcie powyższego poglądu oznacza, że uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622) W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. (V CO 43/08 LEX nr 564856) stwierdzono, że skoro orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność z Konstytucją ustaw wywiera skutki retroaktywne, to oznacza to konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu, jeżeli stanowił on podstawę wydania kwestionowanego orzeczenia sądowego. Tak też było w tym przypadku. Podstawą prawną zarówno decyzji organu rentowego z 12 października 2011 r., jak i wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z 30 grudnia 2011 r. i Sądu Apelacyjnego z 6 listopada 2012 r. był przepis art. 28 ustawy nowelizującej w zw. z art. 103a ustawy emerytalnej. Ta norma prawna została uznana za niezgodną z Konstytucją i przez to wyeliminowana z porządku prawnego od chwili jej wejścia w życie. Wobec powyższego w stosunku do ubezpieczonej nie istniała podstawa prawna do zawieszenia jej wypłaty świadczenia poczynając od 1 października 2011 r. Tym samym konieczna stała się zmiana wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Płocku i poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przyznanie K. S. prawa do wypłaty zawieszony emerytury za okres od 1 października 2011 r.

O kosztach procesu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 2 k.p.c. Ubezpieczona podniosła koszt związany z wniesieniem opłaty od apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku